

AgEcon SEARCH

RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

Maria Grzybek, Wiesław Szopiński

Uniwersytet Rzeszowski

ROLA IZB ROLNICZYCH W STYMULOWANIU AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ ROLNIKÓW

THE IMPORTANCE OF AGRICULTURE CHAMBERS IN STIMULATING FARMERS' SOCIAL ACTIVITY

Słowa kluczowe: izby rolnicze, właściciele gospodarstw indywidualnych

Key words: agriculture chamber, household owners

Abstrakt. Celem badań było zaprezentowanie opinii indywidualnych rolników na temat roli izb rolniczych w stymulowaniu aktywności i reprezentowaniu interesów tej grupy zawodowej w pięciu gminach województwa podkarpackiego. Badania zostały przeprowadzone w 2103 roku przy użyciu kwestionariusza ankiety metodą wywiadu bezpośredniego. Badaniami objęto łącznie 400 właścicieli gospodarstw indywidualnych. Zagadnienie przedstawiono według wielkości gospodarstw oraz płci, wieku i wykształcenia ich właścicieli. Wśród badanej zbiorowości przewagę stanowiły opinie pozytywne. Funkcjonowanie izb rolniczych w większym stopniu docenili mężczyźni, rolnicy w wieku 26 do 60 lat, reprezentujący wykształcenie średnie i wyższe, będący właścicielami gospodarstwo powierzchni powyżej 5 ha.

Wstęp

Przemiany strukturalne, które zachodzą w rolnictwie są konsekwencją rozwoju społeczno-gospodarczego. Przeobrażenia obszarów wiejskich mogą być dokonywane nie tylko przez wspieranie rozwoju indywidualnych gospodarstw rolniczych, ale także przez poszukiwanie alternatywnych źródeł uzyskiwania dochodów przez ludność rolniczą. Istotną rolę w tych procesach odgrywa otoczenie instytucjonalne rolnictwa, które ma za zadanie wspierać przekształcenia oraz sprzyjać modernizacji gospodarstw rolnych. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej (UE), a tym samym objęcie rolnictwa regulacjami wspólnej polityki rolnej (WPR) spowodowało pojawienie się nowych obszarów potrzeb, które pociągają za sobą konieczność dostosowań w systemie instytucjonalnym. Bardzo ważną rolę w instytucjonalnym otoczeniu rolnictwa odgrywa rząd wraz z agencjami oraz ośrodkami doradztwa rolniczego. Na poziomie lokalnym istotną rolę mają do spełnienia jednostki administracji samorządowej oraz izby rolnicze sprzyjające rozwojowi gospodarstw rolnych. Ważne znaczenie tych instytucji wynika głównie z niekorzystnych cech, jakimi charakteryzuje się rolnictwo. Na niską konkurencyjność tej gałęzi gospodarki wpływają przede wszystkim cechy środowiska naturalnego, sezonowości produkcji oraz konieczność zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego mieszkańców [Czudec 2009].

Izba rolnicza jest jednostką organizacyjną samorządu rolniczego działającą na rzecz rozwiązywania problemów rolnictwa i reprezentującą interesy zrzeszonych w niej podmiotów. Przypada jej szczególna rola w procesie dostosowania polskiego rolnictwa do założeń i standardów regionalnej w swym charakterze WPR. Izby rolnicze wpływają na kształtowanie polityki rolnej i uczestniczą w jej realizacji. Głównym celem i podstawowym zadaniem samorządu rolniczego w Polsce jest działanie na rzecz rozwiązywania problemów rolnictwa i reprezentowania interesów zrzeszonych w nim członków [Wyrzykowska 2007]. Izby rolnicze nadzorują przemiany struktury agrarnej oraz działają na rzecz ulepszenia obsługi rolnictwa zwłaszcza w zakresie zaopatrzenia, zbytu, usług finansowych oraz oświaty rolniczej, gdyż mogą prowadzić szkoły rolnicze [Czudec i in. 2008].

Celem powołania samorządu rolniczego jako formy administracji publicznej w sferze gospodarczej w Polsce, było przekazanie określonego zakresu zadań publicznych, które dotąd wy-

konywała administracja rządowa. Powołanie izb rolniczych miało na celu włączenie szerokiego kręgu społeczeństwa wiejskiego w proces podejmowania decyzji gospodarczych i stworzenie możliwości decydowania o sprawach lokalnych, wyrażania opinii o kierunkach polityki rolnej oraz o rozwoju rolnictwa i wsi [Kawa, Grzybek 2009]. Ważna jest także rola izb rolniczych polegająca na zmniejszaniu dysproporcji rozwojowych pomiędzy regionami. Uzależnione jest to zarówno od aktywności poszczególnych jednostek samorządu rolniczego, jak i od umiejętności wprowadzania innowacji. Instytucja ta ma za zadanie zaspokajać potrzeby lokalnej społeczności producentów rolnych, co w rezultacie pozytywnie wpływa na rozwój gospodarczy gminy. Wsparcie rolników indywidualnych przez izby rolnicze powinno polegać głównie na wiarygodnym i szybkim informowaniu producentów rolnych o możliwości korzystania z wielu różnych form oraz rodzajów pomocy płynących z strony państwa oraz UE. Rzetelny przekaz informacji przyczynia się do udoskonalenia funkcjonowania warsztatów rolnych, a w konsekwencji do osiągania korzystnych dochodów rolniczych. Izby rolnicze powinny zatem kreować ramy do regulowania ludzkich zachowań, aby móc efektywnie wykorzystywać ograniczone zasoby w gospodarce. Przesłanki te przesądzają o bardzo wysokim znaczeniu tej instytucji w sektorze rolno-żywnościowym.

W większości krajów UE organizacje rolnicze, a przede wszystkim powołane samorządy rolnicze, pełnią znaczącą rolę w kształtowaniu polityki rolnej, odgrywają główną rolę reprezentanta interesów swoich członków wobec administracji rządowej i unijnej. Pełnią funkcję organizatora rynków rolnych m.in. w zakresie: gromadzenia i przekazywania informacji gospodarczych dla organów rządowych, doradztwa, oświaty i doskonalenia zawodowego rolników [Przedpełski 2006].

Materiały źródłowe i metodyka badań

W analizie wykorzystano materiał empiryczny pochodzący ze źródeł pierwotnych. Badania zostały przeprowadzone w 2013 roku przez studentów Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego przy użyciu kwestionariusza ankiety, metodą wywiadu bezpośredniego. Badaniami objęto łącznie 400 właścicieli gospodarstw indywidualnych z gmin: Chłopice, Jedicze, Rokietnica, Ulanów i Zarszyn, położonych w różnych częściach województwa podkarpackiego. Uwzględniając reprezentację właścicieli z poszczególnych grup obszarowych gospodarstw ankietowanych dobrano w sposób celowy. Skalę zjawiska oraz stopień ważności czynników sprawczych podawanych przez rolników określono procentowo. Interpretując uzyskane wyniki badań posłużono się metodą indukcyjno-dedukcyjną.

Wyniki badań

W ankietowanej zbiorowości właścicieli gospodarstw indywidualnych przewagę stanowili mężczyźni – 71,2%. Według wieku największy odsetek (50%) zajmowali rolnicy od 26. do 40. roku życia. Kolejną grupę wiekową pod względem udziału w badaniu (37,4%) stanowiły osoby w wieku od 41 do 60 lat. Odsetek starszych rolników powyżej 60. roku życia dotyczył 8,8% ankietowanych. Najmniej liczna, bo 3,8% była reprezentacja właścicieli gospodarstw najmłodszych. Wśród badanych 27,5% miało wykształcenie podstawowe, 47,5% zawodowe, 22,5% legitymowało się świadectwem dojrzałości, a tylko 2,5% posiadało dyplom wyższej uczelni. Największą grupę (36,2%) stanowili właściciele gospodarstw do 5 ha. Właściciele gospodarstw o powierzchni od 5,01 do 10 ha było 26,3%, od 10,01 do 15 ha – 22,5%, a powyżej 15 ha – 15%.

Strukturę wypowiedzi właścicieli gospodarstw rolnych na temat roli izb rolniczych w stymulowaniu aktywności rolników według czynników demograficznych i ekonomicznych zaprezentowano w tabeli 1.

Z danych wynika, że wśród ogółu badanych przewagę stanowiły (ponad 56%) opinie bardzo pozytywne o znaczącej roli wpływu izb rolniczych na aktywność rolników w ich środowiskach lokalnych. Co piąta osoba wyraziła pogląd, że „raczej tak” organizacje te aktywizują środowisko rolnicze. Innego zdania było łącznie 11% udzielających wypowiedzi. Identyczny wskaźnik dotyczył także właścicieli warsztatów rolnych, którzy nie mieli własnego zdania na temat znaczenia badanej

Tabela 1. Opinie rolników dotyczące roli izb rolniczych w stymulowaniu ich aktywności według czynników demograficznych i ekonomicznych
Table 1. Opinions of farmers on the role of agriculture chambers in stimulating activity with respect to demographic and economic factors

Wyszczególnienie/ Specification	Znaczenie/Importance [%]				
	zdecydowanie tak/ <i>strongly</i> <i>agree</i>	raczej tak/ <i>agree</i>	raczej nie/ <i>disagree</i>	zdecydowanie nie/ <i>strongly</i> <i>disagree</i>	trudno powiedzieć/ <i>neither agree nor</i> <i>disagree</i>
Ogółem/ <i>Total</i>	56,3	21,3	7,5	3,8	11,3
Płeć/ <i>Gender</i> :					
– kobiety/ <i>women</i>	43,5	21,8	13,0	8,7	13,0
– mężczyźni/ <i>men</i>	61,3	21,3	5,2	1,8	10,4
Wiek/ <i>Age</i> :					
– 18-25	100,0	-	-	-	-
– 26-40	60,0	17,5	10,0	2,5	10,0
– 41-60	53,3	23,4	6,7	3,3	13,3
– >60	28,6	42,8	-	14,3	14,3
Wykształcenie/ <i>Education</i> :					
– podstawowe/ <i>primary</i>	36,4	31,8	13,6	9,1	9,1
– zawodowe/ <i>vocational</i>	52,6	21,1	7,9	2,6	15,8
– średnie/ <i>secondary</i>	83,3	11,1	-	-	5,6
– wyższe/ <i>higher</i>	100,0	-	-	-	-
Powierzchnia gospodarstwa/ <i>Farm area [ha]</i> :					
– 1,00-5,00	34,5	27,6	13,8	6,9	17,2
– 5,01-10,00	61,9	14,3	9,5	-	14,3
– 10,01-15,00	72,2	16,6	-	5,6	5,6
– >15,00	75,0	25,0	-	-	-

Źródło: obliczenia własne
Source: own study

organizacji pozarządowej. Analizując zagadnienie według płci należy zauważyć, że wystąpiło znaczne zróżnicowanie opinii pomiędzy kobietami i mężczyznami. Bardziej krytyczne okazały się kobiety, o czym świadczy fakt, że ponad 61% mężczyzn, a o 17,8 p.p. mniej kobiet było zdania, że oddziaływanie izb rolniczych na aktywność producentów rolnych jest zdecydowanie pozytywne. Równocześnie negatywne opinie o tej organizacji wyraziło łącznie o 14,7 p.p. więcej kobiet niż mężczyzn. Rozpatrując charakteryzowane zjawisko według przedziałów wiekowych należy podkreślić, że wszyscy najmłodsi właściciele gospodarstw rolnych wyrazili opinie zdecydowanie pozytywną. Najniższy odsetek wypowiedzi pozytywnych i jednocześnie najwyższy negatywnych wystąpił wśród rolników wiekowo najstarszych. Brak własnego zdania na temat roli izb rolniczych w aktywizowaniu społeczności rolniczej nie miał co dziesiąty rolnik w wieku 26 do 40 lat, jak również 13% wypowiadających się z przedziału wiekowego 41 do 60 lat oraz ponad 14% powyżej 60. roku życia. Uwzględniając wykształcenie ankietowanych na uwagę zasługuje fakt, że wszyscy właściciele gospodarstw rolnych z wyższym wykształceniem wyrazili opinię bardzo pozytywną o wpływie izb rolniczych na aktywizowanie rolników indywidualnych. Identyczne zdanie domino wało wśród rolników z wykształceniem średnim, których odsetek wypowiedzi wyniósł ponad 83%. Opinie krytyczne stanowiły największy udział wśród rolników z wykształceniem podstawowym (9%). Brak zdania w największym stopniu był reprezentowany natomiast wśród producentów rolnych z wykształceniem zawodowym (15,8%). Odnosząc zagadnienie do wypowiadających się według wielkości gospodarstw, należy podkreślić, że opinie najbardziej pozytywne w tym zakresie, wyraziło, aż trzy czwarte właścicieli gospodarstw obszarowo największych, ponad 72% rolników gospodarujących na obszarach od 10,01 do 15 ha i prawie 62% gospodarzy dysponujących obsza-

Tabela 2. Opinie rolników na temat znaczenia roli izb rolniczych w reprezentowaniu ich interesów według czynników demograficznych i ekonomicznych

Table 2. Opinions of farmers on the role of agriculture chambers in representing their interests with respect to demographic and economic factors

Wyszczególnienie/ Specification	Znaczenie/Importance [%]				
	zdecydowanie tak/strongly agree	raczej tak/ agree	raczej nie/ disagree	zdecydowanie nie/strongly disagree	trudno powiedzieć/ neither agree nor disagree
Ogółem/Total	23,8	42,5	12,5	11,3	10,0
Płeć/Gender:					
– kobiety/women	8,7	47,9	21,7	17,4	4,3
– mężczyźni/men	29,8	40,4	8,8	8,8	12,2
Wiek/Age:					
– 18-25	-	33,3	-	33,4	33,3
– 26-40	32,5	35,0	10,0	12,5	10,0
– 41-60	16,7	60,0	13,3	3,3	6,7
– >60	14,3	14,3	28,6	28,6	14,2
Wykształcenie/Education:					
– podstawowe/primary	13,6	40,9	22,7	13,6	9,2
– zawodowe/vocational	34,2	39,5	5,3	10,5	10,5
– średnie/secondary	11,1	55,5	16,7	11,1	5,6
– wyższe/higher	50,0	-	-	-	50,0
Powierzchnia gospodarstwa/ Farm area [ha]:					
– 1,00-5,00	3,4	37,9	24,1	17,3	17,3
– 5,01-10,00	23,9	47,6	9,5	9,5	9,5
– 10,01-15,00	33,3	55,6	-	11,1	-
– >15,00	58,4	25,0	8,3	-	8,3

Źródło: obliczenia własne

Source: own study

rami od 5,01 do 10 ha. Najwięcej negatywnych ocen wystawili rolnicy z gospodarstw obszarowo najmniejszych i również wśród nich było najwięcej takich (17,2%), którzy nie potrafili wyrazić własnego zdania na temat badanej organizacji pozarządowej.

Strukturę opinii właścicieli gospodarstw rolnych na temat znaczenia izb rolniczych w reprezentowaniu interesów rolników indywidualnych według czynników demograficznych i ekonomicznych przedstawiono w tabeli 2.

Z danych w tabeli 1 wynika, że prawie jedna czwarta badanych rolników była zdania, że izby rolnicze zdecydowanie reprezentują interesy tej grupy zawodowej. Opinie „raczej tak” wyraziło 48% badanych, odmienny, krytyczny pogląd zaprezentowało łącznie prawie 24% ankietowanych, a co dziesiąty nie miał własnego zdania na ten temat. Pozytywne opinie przeważały wśród mężczyzn (70,2%). Jednocześnie o 7,9 p.p. więcej mężczyzn niż kobiet nie potrafiło wyrazić swojego zdania na temat reprezentowania interesów rolników przez tę organizację samorządową. Największy udział pozytywnych opinii dotyczących znaczenia izb rolniczych wystąpił wśród rolników w wieku od 41 do 60 lat (76,7%) oraz w przedziale wiekowym 26 do 40 lat (67,5%). Najbardziej krytyczni okazali się rolnicy powyżej 60. roku życia, których odsetek negatywnych wypowiedzi łącznie wynosił 57,2%. Odnosząc badane zjawisko do wykształcenia wypowiadających się należy podkreślić, że najwięcej pozytywnych opinii wystąpiło wśród rolników z wykształceniem zawodowym (73,7%).

Opinie pozytywne zdecydowanie dominowały wśród właścicieli gospodarstw o powierzchni od 10,01 do 15 ha (88,9% wskazań) i największych obszarowo (83,4%). Rolnicy z gospodarstw o najmniejszej powierzchni udzielili 41,3% ocen pozytywnych i tyle samo wypowiedzi negatywnych, a ponad 17% właścicieli z tej grupy nie miało własnego zdania dotyczącego znaczenia izb rolniczych w reprezentowaniu interesów producentów rolnych.

Podsumowanie

Z opinii badanych właścicieli gospodarstw rolnych z wybranych gmin województwa podkarpackiego wynika, że przeważająca ich większość oceniła pozytywnie znaczącą rolę izb rolniczych w stymulowaniu aktywności rolników indywidualnych i reprezentowaniu przez tę instytucję interesów producentów rolnych. Funkcjonowanie badanej organizacji pozarządowej w większym stopniu doceniali mężczyźni niż kobiety, w wieku od 26 do 60 lat, będący właścicielami gospodarstw o powierzchni powyżej 5 ha, posiadający wykształcenie średnie i wyższe. Ponad 11% udzielających odpowiedzi nie potrafiło wyrazić własnej opinii na temat znaczenia izb rolniczych w stymulowaniu aktywności rolników, a tylko co dziesiąty znał zagadnienie związane z reprezentowaniem interesów producentów rolnych przez tę organizację. Zdecydowana przewaga pozytywnych opinii badanych rolników indywidualnych o izbach rolniczych świadczy o tym, że organizacje te sprzyjają rozwojowi indywidualnych gospodarstw rolnych w środowiskach wiejskich województwa podkarpackiego.

Literatura

- Czudec A. 2009: *Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju wielofunkcyjnego rolnictwa*, Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów, 99.
- Czudec A., Kata R., Miś T., Zajac D. 2008: *Rola lokalnych instytucji w przekształcaniach rolnictwa o rozdrobnionej strukturze gospodarstw*, Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów, 62.
- Kawa M., Grzybek M. 2009: *Wpływ otoczenia instytucjonalnego na rozwój gospodarstw rolnych*, Roczn. Nauk. SERiA, t. XI, z. 5, 127.
- Przedpełski K. 2006: *Miejsce izb rolniczych w kształtowaniu polityki rolnej i działań rolników*, Wieś Jutra, nr 12, 4-5.
- Wyrzykowska B. 2007: *Organizacja i zadania izb rolniczych w Polsce*, Roczn. Nauk. SERiA, t. IX, z. 2, 183.

Summary

The aim of the study was to present opinions of individual farmers on the role of agriculture chambers in stimulating activity and representing interests of this group in five municipalities of Podkarpackie province. The study was conducted in 2013 using a questionnaire by direct interview. It included a total of 400 owners of the individual farms. The issue was analyzed with respect to gender, age, education and household size. The functioning of agriculture chambers was more appreciated by men, farmers between 26 and 60 years old, representing secondary and higher education, being owners of farms over 5 hectares.

Adres do korespondencji
dr hab. Maria Grzybek, prof. UR, dr Wiesław Szopiński
Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Ekonomii
Katedra Marketingu i Przedsiębiorczości
ul. Ćwiklińskiej 2b, 35-601 Rzeszów
tel. (17) 872 16 18
e-mail: wszopin@univ.rzeszow.pl